

Paul Hervieu: Novac. Roman. Prevela s francuskog Jelisaveta Marković. Izdanje S. B. Cvijanovića. Beograd 1921.

Med francoskimi romanopisci do predvojne dobe so posebno znana imena France, Bourget, Loti, Barrès, Rod, Prévost, med katerimi je treba omeniti tudi **Paula Hervieu-ja**, neizprosnega izsledovalca in opazovalca življenja v aristokratskih krogih, ki bi postal nedvomno prvi romanopisec, če se ne bi bil okrenil k drami.

Pričujoča knjiga je izboren prevod leta 1895. izišlega romana «L'armature», ki vsebuje močno učinkujoče in psihološko poglobljene prizore, v katerih je pisatelj pokazal pogubno vsemoč denarja in bolj kot kedaj je ravno radi tega to delo prikladno za sedanje čase in prevod prav upravičen. «Ljubezen» in denar — dvoje osi, okrog katerih se suče današnje razpenjeno življenje. — V prvem poglavju naletimo na zanimiv prizor, ko razglabljata dva odličnika na slavnosti pri baronu Safru o vsem nesmiselnem dejanju in nehanju visokih krogov. Renève: «... edin obči temelj družabnih odnošajev, edina vez za vso to množico, ki se steka s tolikih strani in končno edini element, ki tvori družino, družbo, da celo zakonitost vsega vesoljstva — je ljubezen!» «Ne,» mu odvrne Tarsul, «temveč denar!» — Denar veže in podpira kot železni deli (l'armature) družino in družbo, uravnava nje čustvovanje in mišljenje in jo usmerja v določen razvoj in tudi razpad, ki je tu prikazan z vso Francozom lastno dojemljivostjo, jasnostjo in premočrtnostjo. *Miran Jarc.*

Kronika.

Upodabljaljoče umetnosti 1921. v Parizu. Kako izraziti svoje vtise, ko si videl v enem letu nad stotisoč slik? Uprizorile so se presenetljive retrospektive, pomladni in jesenski salon, vsakih 14 dni zasebne razstave, slednji teden se je pojavila nova galerija. Vršil se je shod za zgodovino umetnosti, ki je razpravljal o svem in svačem, celo o eskimoskem kiparstvu. Nastajale so nove struje, novi programi; čeprav je že preveč perogrizov, so še slikarji mazali časnike z raznimi napovedbami in prorokovanji.

Umrlo je malo umetnikov kot Méthey, veliki plastik. Institut je izgubil zgodovinskega slikarja J. P. Laurensa. Oni dan je izginil s površja Bail, ki se je odlikoval v bakrenih izdelkih.

Nizozemci 17. stoletja so se pokazali v Jeu de Paume. Ugajali so pred vsem Vermeer in Fabritius. Rembrandt je slabo prošel. Ruysdaël, najodličnejši pokrajinar poleg Clauda Lorraina, ni ostal neopažen.

Kubizem umira. Vendar so si ti gospodje od četrte dimenzije v spremstvu Picassove fanfare prilastili črnogledega, gospodovalnega avtorja velike Odaliske, Ingesa, ki je stopil iz Olimpa na Lapauzov in Beaumontov poziv. In ženski svet je omedleval pred podobo obilne gospe Moitessierove in zavojite gospe d'Haussonvillove. Nastal je hrušč in trušč, ki bi bil kmalu dosegel Hernanijeyo bitko 1830., in prenekateri nedorasli kistovec je ob tej priliki raztrobil, da je nesmrtni romantik Delacroix le Tintoretovo nadomestilo. Da pokažejo svoj obstanek, so tedanji louvreski konservatorji zopet otvorili Salle des Etats in prisostvoval si zmagovitemu povečanju Courbeta in Delacroixa.

Poslednjo retrospektivo je organiziral Pavillon de Marsan: čustveni, iskreči Fragonard je prišel do veljave. Ta ali oni je ugotovil, da je «Frago» pravzaprav iznajditelj impresijonizma.

Preidimo k živim. Mnogo jih je. Preveč. Slika se preveč in slabo. «Naj bo že kakršna hoče estetika, šola, smer», je dejal ugleden interviewanec, «skoro vsepovsod opazamo šušmarstvo in sabotažo.» Včasih so poznali tehniko, danes pa prekipeva doktrina in formula, posla ti pa ne znajo ljudje. Neo-akademizem uči, kako se v dvanajstih lekcijah skrpuca platno.

Navzlic temu, pravi Louis Vauxcelles, je talentov na prebitek in naši mladi šoli se ni bati tuje konkurence: petrograjski «Mir iskustva», belgijski mistični in novobreugheljski «Ymagiers» ali ekspresionizem osrednjih držav je ne za-temné. Cézanne, Renoir, Pissarro, ki so nastopili tudi v neki posmrtni razstavi, so sicer izginili, toda ponašamo se z umetniki, kakor: Bonnard, Matisse, Derain, Vlaminck, Friesz, Laprade, Dunoyer de Segonzac, Luc. Albert Moreau, Dufrené, André Favory, Robert Lotiron in Gabriel Fournier! Vsi ti koloristi so razstavili zdaj tu zdaj tam, razen njih pa še: Dufy, Zarraga, Claret, Van Dongen, ki je portretiral Anatola Francea in igralko gdčno. Cecilijo Sorelovo; ker ji je naredil prevelik nos, ga je tožila, propadla pred sodnijo in razmesarila svojo sliko; potem Jean Marchand, in najmlajši: Riou, Portal, Clairin. Videl si lahko De-gasove voščenske in Marinotovo steklarijo. Pablo Picasso je vzhil snobe in zmedel odkrite ljudi, ki niso vedeli, kam bi s spodnjimi ekstremitetami njegovih gorostasnih žen. Na vpogled so vam nadalje: Barthold Yougkind, Besnardovi bakrorezi, Corneau. Francija je domovina pravih umetnic: Morisotova, Bracque-mondova, Claudelova, Hervieujeva, Charmyjeva.

Pomladanski paviljon obsega dobrodušne «Artistes Français» in prisiljeno, čemerno odličnost v «Nationale». Sobni slikarji in pohištarji, pričakujoč med narodne razstave l. 1924, so pričali v Marsanovem paviljonu in «Jesenskem salonu», da se je izobličil sodoben slog; imenujmo prvovrstnike: Sue, Mare, Ruhlmann, Dufrené, Gallerey, Choreau itd. Ta Salon d'Automne je srečno spravi-l na dan Daumierove kamenopise. Za nameček se je tamkaj gnetlo vse pisano «izmov».

Pikturalno leto se je zaključilo v «Rotondi» med dimom pip in okusom po grenčici curaçao. Za našo dobo so značilne take izložbe po kavarnah. O eni takih, o «Kameleonu», izpregovorim o drugi priložnosti. A. D.

Trije labodje. Letnik I. (1922.), št. 1.

Izdelki kake nove umetniške smeri so dostikrat hvaležnejši predmet zgodovinskega proučevanja kot estetskega uživanja. Tudi ako so to jačje sile, ki si utirajo nova pota, so neizogibni pogrešeni poskusi. Atribut talenta ni samo, da si išče izraza, ampak tudi samostojnega izraza. Rajši kot da ga tlači zavest, da stoji v senci prejšnje dobe, vzame umetnik nase grajo vseh izmirjencev in ustvari s pogumno potezo novo razdobje. Nad očitke onih, ki mu ne morejo slediti, ga dvigne notranja ironija, s katero se smehlja nad svojimi vstvaritvami in občinstvom. V pričujočem zvezku se predstavljajo našemu občinstvu zastopniki najnovejše struje, ki jo smemo z ozirom na najznamenitejši znak imenovati duhovno umetnost. Jos. Vidmar ji je dal formulo: «smoter umetnosti je izločevanje in nadvladovanje materialnih komponent, ki se nahajajo v umetnosti» (Pomen umetnosti in država, 22), F. Kralj je pa z naslovno sliko simbolno označil celo smer: duh je, ki vidi in sliši, drugo je slepo in gluho! S to sliko ni zagrešil več ne manj kot kak vaški umetnik, ki pribije tu in tam na oltar božje oko ali uho, ki vse vidi in sliši. Pesniki te šole stoje na završetku dolge razvojnne črte, ki kaže naraščajočo tendenco, poznotranjiti poezijo. Vprašanje zase je, zakaj so ti umetniki tolikanj protivni vsaki snovnosti in ali je dosledna oproščenenost od snovnosti v resnici napredek umetnosti. Sicer pa program še ni umet-